

Wetenschap specialiseert zich steeds verder, waardoor niet alleen wij, maar ook wetenschappers zelf het overzicht verliezen. Eos, het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO) en cultuurhuis deBuren willen daar iets aan veranderen. 'Grijze cellen', zo heet onze gesprekstafette met topwetenschappers. Tijdens de derde avond, op 25 november 2010 in Flagey (Brussel), ging expert elektrotechniek Bart De Moor het gesprek aan met jurist-criminoloog Sonja Snacken. Die laatste voelde daarna bloedvatspecialist Peter Carmeliet aan de tand.

BART DE MOOR IN GESPREK MET JURIST-CRIMINOLOOG
SONJA SNACKEN

'95% van de gevangenen hoort niet thuis in de cel'

De gevangenen in België zitten overvol. De oplossing lijkt voor de hand te liggen, want volgens jurist-criminoloog Sonja Snacken is de overgrote meerderheid van de gevangenen ongevaarlijk voor de maatschappij. Begeleiding is voor hen een goedkopere en bovendien effectievere oplossing.

Door Kim VERHAEGHE

Gelegenheidsinterviewer Bart De Moor opent het gesprek met een kwinkslag. De expert elektrotechniek van de KULeuven vraagt zich af of Sonja Snacken in haar jeugd zelf ooit gestraft werd. 'Uiteraard', lacht de experte in het strafrecht. 'Tijdens een weekendje aan zee mochten mijn broer en ik voor het eerst uitgaan. Maar we kwamen te laat thuis. Als straf

een schok. De instelling werd niet voor niets 'de hel van Doornik' genoemd. Als twintigjarige had ik op de universiteit al gelezen over internering. Maar ineens zag ik echte mensen die vastgeketend waren. Sommigen zaten onder het bloed. Er waren op dat moment twee deeltijdse psychiaters voor maar liefst 800 patiënten. De psychiaters waren zelf depres-

'Iemand opsluiten is de duurste en tegelijk de slechtste oplossing'

moest ik het appartement schoonmaken, terwijl mijn broer de zeilboot moest schoonmaken, maar er eerst wel mee mocht gaan zeilen met onze vader. Dat vond ik zo onrechtvaardig.' Misschien legde Snacken toen al de basis voor haar toekomst als jurist-criminologe. Het concept rechtvaardigheid lijkt namelijk de rode draad door haar carrière.

Bart De Moor: U zegt dat u tegelijk mensenrechtenactiviste en onderzoeker bent.

Sonja Snacken: 'Tijdens mijn opleiding rechten bezocht ik in 1975 een psychiatrische instelling in Doornik. Dat bezoek was voor mij

sief omdat ze niets konden doen. Ik kon niet geloven dat zulke middeleeuwse toestanden nog mogelijk waren.'

'Tijdens mijn studie twijfelde ik tussen een verdieping in de criminologie of de mensenrechten. Dat waren twee vrij gescheiden disciplines waarbij mensenrechten aansloot bij de rechten en criminologie bij de sociale wetenschappen. Ik koos voor de criminologie omdat ik rechten te abstract vond en te ver van de realiteit. Pas in 2000 ben ik ook mijn juridische bagage gaan integreren in het sociaal-wetenschappelijke.'

Bart De Moor

Sonja Snacken

U doceert nu onder andere rechtssociologie. Wat houdt dat in?

'De rechtssociologie is eigenlijk de sociologische studie van het recht. Niet enkel de juridische definities, die over normen en waarden gaan, komen aan bod, maar alles wat met recht te maken heeft: de mensen die recht toepassen, het recht als instituut, de plaats van recht in de samenleving ... De discipline bestudeert dus de invloed van het recht op de maatschappij en omgekeerd.'

Veel van uw onderzoek gaat over zin en onzin van vrijheidsberoving als straf. Komt dat door de confrontatie met de hel van Doornik?

'Voor een deel wel. Ik werd daar geconfronteerd met wat vrijheidsberoving kan veroorzaken. De patiënten hadden geen enkel spreekrecht. Ik had toen al de drang om hen een stem te geven.'

Waarom sluiten wij eigenlijk mensen op?

'Die straf is een gevolg van de Verlichting. Toen erkende men voor het eerst het enorme belang van vrijheid. Het afnemen van die vrijheid was dan de zwaarst mogelijke straf die je als individu kon krijgen. Net daarom is elke gevangenis per definitie inhumain. Ik pleit er dan ook voor om de vrijheidsberoving zo weinig mogelijk als straf op te leggen.'

Wat doet vrijheidsberoving met een mens?

'Het ontnemt hem een stuk van zijn menselijkheid. Van de mens wordt een gedetineerde gemaakt. Hij of zij is niet meer een vader, moeder, vriend, buurman of arbeider, maar een gevaarlijke gedetineerde die binnengehouden moet worden. Alle positieve dingen die een gedetineerde had in de buitenwe-

Als ze dan vrijkomen, is een strafblad een grote beperking, bijvoorbeeld in de zoektocht naar werk.

'Campagnes hebben daar nog niet veel invloed op gehad. Niet zo heel verwonderlijk. De overheid roept het hardst dat ex-gedetineerden gelijke kansen moeten krijgen op de arbeidsmarkt. Tegelijk is het de overheid die

tijdens de reïntegratie in de samenleving. Er worden gewoon te veel mensen onnodig opgesloten. Als je aan een gevangenisdirecteur vraagt hoeveel gedetineerden echt een gevaar vormen voor de samenleving, zal die een waarde tussen vijf en tien procent geven. Voor de overige gevangenen is een goede begeleiding voldoende.'

reld vervallen en worden vervangen door die ene negatieve daad. Iets wat je gedaan hebt wordt ineens gelijkgesteld met wie je bent.'

'In moderne regimes zoals België komt men daar deels aan tegemoet door bijvoorbeeld familiebezoek toe te laten en zo ook de positieve aspecten zichtbaar te houden. Maar ook daar boet je voor. Op zo'n bezoek volgt bijvoorbeeld naakt fouilleren. Je zou namelijk iets kunnen binnensmokkelen via je familie.'

Is er bij de slachtoffers voldoening als een dader wordt opgesloten?

'Slachtoffers reageren heel verschillend. Het hangt uiteraard grotendeels af waarvan je slachtoffer bent geworden. Bij een vermogensmisdrijf zal je sneller tevreden zijn met een financiële tegemoetkoming. Slachtoffers van een fysiek misdrijf willen de dader eerder niet meer zien.'

'Toch beseffen veel slachtoffers dat het opsluiten van de dader niet alles oplost. Ze beseffen dat justitie er niet alleen is om vergelding mogelijk te maken. Justitie is er voor de samenleving, waarvan ook de dader deel uitmaakt. Daarom willen veel slachtoffers dat er iets wordt gedaan met de daders, dat ze niet gewoon worden opgesloten en daarna weer vrijgelaten.'

als eerste naar een blanco strafblad vraagt tijdens een sollicitatie.'

'Vaak bevond de ex-gedetineerde zich voor de gevangenisstraf al in een moeilijke situatie. Hij maakte zijn studies niet af, of vond

'Het menselijk gedrag is heel moeilijk te voorspellen'

moelijk een job. Een strafblad maakt het nog moeilijker. De druk om te hervallen is daarvoor heel groot.'

Wat kunnen we daaraan doen?

'Eigenlijk is een crimineel opsluiten de duurste en tegelijk de slechtste oplossing. Met het geld dat nu gebruikt wordt voor het onderhoud en de werking van een gevangenis kan je experts betalen die criminelen begeleiden

Kan men die vijf tot tien procent identificeren?

'Dat is heel moeilijk. Er bestaan voorspellingsmethodes, maar het menselijke gedrag is heel moeilijk correct te voorspellen. Af en toe

zullen er dus fouten gemaakt worden. Daarom moet de begeleiding van een gedetineerde stap voor stap aftasten of die klaar is om terug in de maatschappij te stappen. Dat kan aan de hand van een dag penitentiair verlof of onder de begeleiding van een psycholoog.'

Bekijk de video van het gesprek op www.eosmagazine.eu

Sonja Snacken

Sonja Snacken is hoogleraar Criminologie en Rechtssociologie aan de VUB en aan de UGent. Snacken heeft langdurig onderzoek verricht naar de toemeting en uitvoering van gevangenisstraf, zowel vanuit de optiek

van de empirische sociale wetenschappen als vanuit de normatieve rechtswetenschap. Ze staat op vele wetenschappelijke en beleidsfora bekend voor haar pleidooi voor een humanere strafrechtspiegeling.